

John Boyne

De jongen die zijn vader zocht

ISBN 978-90-225-6579-7
ISBN 978-94-609-2154-4 (e-boek)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Stay Where You Are And Then Leave*
Vertaling: Ton Heuvelmans
Omslagontwerp: Barbara van Ruijven | B'IJ Barbara
Omslagbeeld: © Fernando Cortes
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2013 John Boyne
All rights reserved.
© 2014 voor de Nederlandse taal: Meulenhoff Boekeriej bv,
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

1

Send Me Away with a Smile

E'ike avond probeerde Alfie Summerfield zich voor het slapengaan te herinneren hoe het leven eruit had gezien voordat de oorlog begon. En met elke dag die voorbijging werd het moeilijker en moeilijker om die herinneringen niet te laten vervagen.

De strijd was losgebarsten op 28 juli 1914. Anderen herinnerden zich die dag misschien niet zo precies, maar Alfie zou het nooit vergeten omdat het zijn verjaardag was. Hij was die dag vijf geworden, zijn ouders gaven een feestje om het te vieren, maar er kwam maar een handjevol mensen opdaven: oma Summerfield, die in een hoek haar zakdoek nat zat te huilen en zei: 'We gaan er allemaal aan, we gaan er allemaal aan,' steeds maar weer, totdat Alfies moeder zei dat als ze zich niet kon beheersen, ze maar beter weg kon gaan; de oude Bill Hemperton, de Australische buurman die wel honderd jaar was en een kunstje kon met zijn kunstgebit, dat hij met zijn tong in en uit zijn mond liet glijden; Alfies beste vriendin, Kalena Janáček, die drie

deuren verder woonde, op nummer 6, en haar vader, de eigenaar van de snoepwinkel op de hoek die de glimmendst gepoetste schoenen van heel Londen had. Alfie had de meeste van zijn vriendjes uit Damley Road uitgenodigd, maar die ochtend klopten hun moeders een voor een bij Summerfield op de voordeur om te zeggen dat die en die niet kon komen.

‘Het is niet echt een dag voor een feestje, hè?’ zei mevrouw Smythe van nummer 9, de moeder van Henry Smythe, die op school in de bank vóór Alfie zat en per dag minstens tien keer een walgelijke stank verspreidde. ‘Volgens mij kun je het maar beter afzeggen, schat.’

‘Ik zeg helemaal niets af,’ zei Alfies moeder, Margie, die gefrustreerd haar handen in de lucht wierp nadat de vijfde ouder aan de deur was geweest. ‘We zouden juist ons best moeten doen om er vandaag een leuke dag van te maken. En wat moet ik met al dat eten als er niemand komt?’

Alfie volgde haar de keuken in en keek naar de tafel, waar boterhammen met cornedbeef, een schaal gestoofde pens, eieren in het zuur, koude tong en paling in gelei keurig uitgesteld stonden, afgedekt met theedoeken om alles vers te houden.

‘Ik kan het wel opeten,’ zei Alfie, die graag behulpzaam was.

‘Ha,’ zei Margie. ‘Dat geloof ik graag. Jij bent een bodemloze put, Alfie Summerfield. Ik snap niet waar je het allemaal laat. Eerlijk waar niet.’

Toen Alfies vader, Georgie, die dag tussen de middag thuis kwam eten, had hij een zorgelijke uitdrukking op

zijn gezicht. Hij ging niet naar de achtertuin om zich te wassen, zoals hij altijd deed, ook al rook hij een beetje naar melk en een beetje naar paard. In plaats daarvan ging hij in de voorkamer een krant staan lezen, die hij dubbelvouwde en verborg onder een kussen op de bank, waarna hij de keuken in kwam.

‘Alles goed, Margie?’ vroeg hij, en hij gaf zijn vrouw een kus op haar wang.

‘Alles goed, Georgie.’

‘Alles goed, Alfie?’ vroeg hij, en hij woelde door het haar van de jongen.

‘Alles goed, pap.’

‘Gefeliciteerd met je verjaardag, jongen. Hoe oud word je nou, zevenentwintig?’

‘Ik ben vijf,’ zei Alfie, die zich niet kon voorstellen hoe het zou zijn om zevenentwintig te zijn, maar zich erg volwassen voelde omdat hij eindelijk vijf was.

‘O, vijf. Juist,’ zei Georgie, en hij krabde aan zijn kin. ‘Het lijkt alsof je hier al veel langer rondloopt.’

‘Weg! Weg! Weg!’ riep Margie, die hen met wapperende handen teruggreef naar de voorkamer. Alfies moeder zei altijd dat ze zich nergens zo aan ergerde als aan twee mannen die haar voor de voeten liepen wanneer ze aan het koken was. En dus deden Georgie en Alfie wat hun werd opgedragen en deden ze aan tafel bij het raam een spelletje terwijl ze wachtten tot het feestje begon.

‘Pap,’ zei Alfie.

‘Ja, jongen?’

‘Hoe was het met Mister Asquith vandaag?’

‘Een heel stuk beter.’

‘Heeft de veearts naar hem gekeken?’

‘Ja. Wat er ook met hem aan de hand was, het lijkt nu weer over te zijn.’

Mister Asquith was Georgies paard. Of liever, het paard van de melkfabriek, dat elke ochtend Georgies kar trok als hij melk rondbracht. Toen Georgie het dier een jaar geleden kreeg toegewezen, had Alfie het zo genoemd; hij had die naam zo vaak gehoord op de radio dat hij alleen maar van een heel belangrijk iemand kon zijn, en dus besloot Alfie dat het een goede naam was voor een paard.

‘Heb je hem een klopje gegeven, pap?’

‘Nou en of,’ zei Georgie.

Alfie glimlachte. Hij was dol op Mister Asquith. Stapedol zelfs.

‘Pap,’ zei Alfie even later.

‘Ja, jongen?’

‘Mag ik morgen met je mee gaan werken?’

Georgie schudde zijn hoofd. ‘Sorry, Alfie. Je bent nog te jong voor de melkkar. Het is veel gevaarlijker dan je denkt.’

‘Maar je zei dat het mocht als ik ouder was.’

‘En als je ouder bent, dan mag het inderdaad.’

‘Maar ik ben nú toch al ouder,’ zei Alfie. ‘Ik kan al onze burens helpen als ze hun melkkan willen laten vullen bij de kar.’

‘Straks raak ik mijn baan nog kwijt, Alfie.’

‘Nou, dan kan ik Mister Asquith toch gezelschap houden terwijl jij de kannen vult.’

‘Het spijt me, jongen,’ zei Georgie. ‘Je bent nog steeds niet oud genoeg.’

Alfie zuchtte. Hij zou niets liever willen dan met zijn vader op de melkkar zitten en elke morgen de melk rondbrengen, en onderweg suikerklontjes geven aan Mister Asquith, ook al betekende het dat hij midden in de nacht zou moeten opstaan. De gedachte dat hij op straat zou zijn en de stad kon zien terwijl iedereen nog in bed lag, bezorgde hem kippenvel. Het hulpje van zijn vader zijn, was er iets leukers te bedenken? Hij had minstens duizend keer gevraagd of hij mee mocht, maar hij kreeg telkens hetzelfde antwoord: ‘Nog niet, Alfie, je bent nog te jong.’

‘Weet jij nog dat je vijf was?’ vroeg Alfie.

‘Jazeker, jongen. Dat was het jaar dat mijn vader stierf. Een moeilijk jaar.’

‘Hoe is hij doodgegaan?’

‘In de mijn.’

Alfie dacht na. Hij kende maar één iemand die dood was. Kalena’s moeder, mevrouw Janáček, die was gestorven aan tuberculose. Alfie kon dat woord al spellen. T-u-b-e-r-c-u-l-o-s-e.

‘Wat gebeurde er toen?’

‘Wanneer?’

‘Toen je vader doodging.’

Georgie dacht even na en haalde zijn schouders op. ‘Nou, toen zijn we naar Londen verhuisd, hè?’ zei hij. ‘Oma Summerfield zei dat er voor ons niets meer te halen was in Newcastle. Ze zei dat als we hierheen gingen, we een nieuwe start konden maken. En dat ik voortaan

de man des huizes was.’ Hij gooide een vijf en een zes, kwam op 37 blauw terecht en daarna op 19 wit. ‘Dat heb ik weer,’ zei hij.

‘Je blijft vanavond wel wat later op, hè?’ vroeg Alfie, en zijn vader knikte.

‘Speciaal voor jou,’ zei hij. ‘Omdat je jarig bent, blijf ik op tot negen uur. Hoe vind je dat?’

Alfie glimlachte; Georgie ging ’s avonds nooit na zevenen naar bed omdat hij heel vroeg op moest. ‘Ik kan niet zonder mijn schoonheidsslaapje,’ zei hij altijd, en daar moest Margie om lachen, en dan zei hij tegen Alfie: ‘Je moeder is alleen maar met me getrouwd omdat ik zo knap ben. Maar als ik niet genoeg slaap krijg, heb ik de volgende dag wallen onder mijn ogen en een lijkwit gezicht, en dan gaat ze ervandoor met de postbode.’

‘Ik ben er al vandoor gegaan met een melkboer, en moet je kijken wat dat me heeft opgeleverd,’ gaf Margie altijd als antwoord, maar dat meende ze niet, want dan keken ze elkaar glimlachend aan, en soms begon ze te gapen en zei ze dat ze ook liever vroeg naar bed ging, en dan gingen ze samen naar boven, wat betekende dat Alfie ook naar bed moest, en het bewees dat gapen aanstekelijk is.

Ondanks de teleurstellende opkomst voor zijn verjaardagsfeestje probeerde Alfie het niet al te erg te vinden. Hij wist dat er iets aan de hand was in de echte wereld, iets waar alle volwassenen het over hadden, maar het klonk nogal saai en bovendien interesseerde het hem niet. Er werd al maanden over gepraat; de grote

mensen zeiden steeds dat er iets belangrijks stond te gebeuren, iets waar ze allemaal mee te maken zouden krijgen. Soms zei Georgie tegen Margie dat het nu elke dag kon beginnen en dat ze erop voorbereid moesten zijn, en soms, als ze van streek was, zei hij dat ze zich nergens zorgen om hoefde te maken, dat alles uiteindelijk weer goed zou komen, en dat Europa veel te beschaafd was om een ruzie te beginnen die niemand zou kunnen winnen.

Toen het feestje begon, probeerde iedereen vrolijk te doen, alsof het een dag was als alle andere. Ze deden een spelletje waarbij iedereen in een kring ging zitten en een hete aardappel moest doorgeven aan degene naast hem, en wie hem liet vallen was af. (Kalena won.) De oude Bill Hemperton leidde in de voorkamer een spelletje pennygooien, en Alfie won drie kwartpenny's. Oma Summerfield gaf iedereen een wasknijper en zette een lege melkfles op de grond. Wie vanaf het hoogste punt de wasknijper in de fles kon laten vallen was de winnaar. (Margie was twee keer zo goed als alle anderen.) Maar al gauw praatten de volwassenen niet meer met de kinderen. Ze trokken zich met mistroostige gezichten terug in een hoekje terwijl Alfie en Kalena luisterden naar hun gesprekken en probeerden te begrijpen waar ze het over hadden.

'Je kunt je beter meteen aanmelden, voordat je wordt opgeroepen,' zei de oude Bill Hemperton. 'Uiteindelijk ben je dan beter af, let op mijn woorden.'

'Hou jij je mond,' snauwde oma Summerfield, die tegenover de oude Bill woonde, op nummer 7, en een

hekel aan hem had omdat hij elke morgen grammofoonplaten draaide met de ramen open. Ze was een kleine, gezette vrouw die altijd een haarnetje droeg en haar mouwen opgerold had alsof ze op het punt stond aan het werk te gaan. 'Georgie meldt zich helemaal nergens voor aan.'

'Misschien heb ik wel geen keus, mam,' zei Georgie hoofdschuddend.

'Sst, niet waar Alfie bij is,' zei Margie, en ze trok hem aan zijn arm.

'Ik wil alleen maar zeggen dat het misschien wel eens vele jaren zou kunnen gaan duren. Misschien maak ik meer kans als ik me vrijwillig aanmeld.'

'Nee, met Kerstmis is het allemaal weer voorbij,' zei meneer Janáček, wiens zwartleren schoenen zo glommen dat bijna iedereen er iets over had gezegd. 'Dat zegt iedereen.'

'Sst, niet waar Alfie bij is,' herhaalde Margie, deze keer met stemverheffing.

'We gaan eraan, we gaan er allemaal aan!' riep oma Summerfield, en ze haalde haar enorme zakdoek uit haar zak en begon zo hard te snuiten dat Alfie een lachstuip kreeg. Maar Margie vond het helemaal niet grappig; ze begon te huilen en rende de kamer uit, en Georgie ging achter haar aan.

Sinds die dag was er ruim vier jaar verstreken, maar Alfie moest er nog steeds heel vaak aan denken. Hij was nu negen en had in de tussenliggende jaren geen verjaardagsfeestjes gehad. Maar als hij 's avonds in bed lag,

deed hij zijn best zich alles te herinneren van zijn familie van voor de tijd dat alles anders was, want als hij zich herinnerde hoe het vroeger was, bestond de kans altijd nog dat het op een dag weer zo zou worden.

Georgie en Margie waren al heel oud toen ze gingen trouwen, dat wist hij wel. Zijn vader was toen bijna eenentwintig geweest en zijn moeder maar één jaar jonger. Alfie kon zich moeilijk voorstellen hoe het zou zijn als je eenentwintig was. Waarschijnlijk hoorde je dan slecht en kon je alles nog maar vaag zien. En je kon vast niet meer overeind komen uit een kapotte fauteuil bij de haard zonder te kreunen en te zeggen: 'Nou, ik denk dat ik maar eens onder zeil ga.' Op die leeftijd waren de belangrijkste dingen op aarde vast een lekkere kop thee, een paar gemakkelijke pantoffels en een warme trui. Soms, als hij eraan dacht, wist hij wel zeker dat hij op een dag ook eenentwintig jaar zou worden, maar dat leek nog zo ver weg dat hij er zich nauwelijks een voorstelling van kon maken. Hij had ooit de cijfers op een vel papier geschreven en was tot het besef gekomen dat het tot 1930 zou duren voordat hij zo oud was. 1930! Dat duurde nog eeuwen. Goed, misschien geen eeuwen, maar zo dacht Alfie er toen over.

Alfies vijfde verjaardagsfeest was zowel een blijde als een treurige herinnering. Het was een blijde herinnering omdat hij een paar mooie cadeaus had gekregen: van zijn ouders een doosje krijtjes met achttien verschillende kleuren en een schetsboek; een tweedehands uitgave van *Het leven en de wonderlijke avonturen van Robinson Crusoe* van meneer Janáček, die zei dat het boek waar-

schijnlijk nog te moeilijk voor hem was, maar dat hij het op een dag wel zou kunnen lezen; een zakje citroenzuurtjes van Kalena. En hij vond het niet erg dat sommige cadeautjes best saai waren: een paar sokken van oma Summerfield en een kaart van Australië van de oude Bill Hemperton, die zei dat hij misschien ooit wel eens naar ‘down-under’ wilde gaan, en als het zover was, dan zou deze kaart goed van pas komen.

‘Zie je dat daar?’ vroeg de oude Bill, en hij wees op een plekje ergens boven op de kaart, waar de groene rand overging in het bruin van het midden. ‘Daar kom ik vandaan. Een stadje dat Mareeba heet. Mooiste plaats van heel Australië. Mierenhopen zo hoog als huizen. Als je daar ooit heen gaat, Alfie, zeg dan maar dat de oude Bill Hemperton je heeft gestuurd, en dan word je behandeld als een van hen. Ik ben daar een held in verband met mijn connecties.’

‘Wat voor connecties?’ vroeg hij, maar de oude Bill knipoogde en schudde zijn hoofd.

Alfie wist niet wat hij daarvan moest denken, maar de dagen erna prikte hij de kaart toch aan de muur op zijn kamertje, en hij trok de sokken aan die hij van oma Summerfield had gekregen, gebruikte de meeste van de kleurkrijtjes en het hele schetsboek, probeerde *Robinson Crusoe* te lezen maar had er moeite mee (al legde hij het wel op zijn plank voor als hij ouder was) en at de citroenzuurtjes samen met Kalena op.

Dat waren de goede herinneringen.

De droevige herinneringen waren er omdat alles daarna veranderd was. Alle mannen van Damley Road